

25.10.2022

VN/28532/2022
VN/28532/2022-STM-2

Oikeusministeriö

Lausunto rikosoikeudellista sääntelyä koskevasta arviomuistiosta

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää tilaisuudesta lausua maalittamisen rikosoikeudellista sääntelyä koskevasta arviomuistiosta (2022:29).

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoaan varten lausunnot arviomuistiosta Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueilta.

1. Yleistä arviomuistiosta

Sosiaali- ja terveysministeriö työsuojeluviranomaisena yhtyy näkemykseen, että maalittamiseen puuttumisen keinoja ja voimassaolevan rikosoikeudellisen sääntelyn riittävyttä on tarpeellista arvioida. Maalittamisen seuraukset ovat vakavat niin yksityishenkilöille kuin yhteiskunnalle. Työsuojelutarkastajat ovat valvontatyössään havainneet maalittamisen kohteeksi joutumista muun muassa julkishallinnossa, ope-
tusalalla sekä sosiaali- ja terveysalalla.

2. Maalittamisen määritelmä

Arviomuistiossa esitetään erilaisia määritelmiä maalittamisesta. Maalittamisella tarkoitetaan lähtökohtaisesti sitä, että maalitettu henkilö joutuu epäasiallisen vaikuttamisen, häirinnän, uhkauksen tai vainon kohteeksi erilaisilla digitaalisilla alustoilla ja verkossa toimivissa joukkotiedotusvälineissä.

Työsuojeluvälvönnän näkökulmasta uhka joutua maalittamisen kohteeksi voi sisältää uhan joutua myös fyysisen ja psyykkisen väkivallan kohteeksi. Fyysisen ja psyykkisen väkivallan uhka voi myös syntyä maalittamisen seurauksena. Työsuojelun näkökulmasta väkivallan uhka tulee huomioida maalittamisen ja sen seurausten ennaltaehkäisyssä työpaikoilla.

Työsuojeluviranomainen korostaa arviomuistiossa siteerattua laittoman uhkauksen syyteoikeuden laajentamista koskevan hallituksen esityksen (HE 226/2020 vp, s. 4) esille nostamaa näkökulmaa viranomaiseen kohdistuvan maalittamisen muodoista. Työsuojeluvälvönnän kokemuksesta viranomaiseen

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

kohdistuvia häirinnän keinoja voivat olla muun muassa laillisten oikeussuojakeinojen kuten selvityspyynnöiden, kanteluiden ja rikosilmoitusten laajamittainen ja toistuva käyttö haittaamis- ja häirintätarkoituksessa, sekä virkamiestä koskevat toistuvien ja epäasiallisten sähköpostiviestien lähettäminen laajalle vastaanottajajoukolle.

3. Tarve säätää maalittaminen rangaistavaksi ja rangaistavaksi säätämisen edellytykset

Maalittamiseen puuttuminen muilla kuin rikosoikeudellisilla keinoilla

Työsuojelun kannalta maalittamiseen soveltuvat useat työturvallisuuslain (738/2002) eri säännökset.

Työturvallisuuslain 8 § (työnantajan yleisestä huolehtimisvelvollisuus) ja 10 §:n (työn vaarojen selvittäminen ja arviointi) nojalla työsuojeluviranomainen on katsonut, että työnantajalla on velvollisuus huomioida, selvittää ja arvioida maalittaminen ilmiönä sekä maalittamisen kohteeksi joutumisen vaikutuksia. Työnantajan tulisi varautua mahdollisiin työntekijään kohdistuviin maalittamistilanteisiin muun muassa riskien arvioinnin sekä opetuksen ja ohjauksen avulla. Virastoilla tulisi olla laadittuna ohjeistus ja sovitut menettelytavat maalittamistilanteita varten.

Maalittamisen kohteeksi joutuminen tai tämän uhka voi muodostaa työturvallisuuslain 25 §:n mukaisena terveyttä vaarantava työn kuormitustekijän. Laki velvoittaa työnantajaa 25 §:n mukaisessa tilanteessa asiasta tiedon saatuaan ryhtymään toimiin käytettävissään olevin keinoin kuormitustekijöiden selvittämiseksi sekä vaaran välttämiseksi tai vähentämiseksi. Maalittamisen kohteeksi joutuminen voi ilmetä myös 28 §:n mukaisena häirintänä. Laki velvoittaa työnantajaa asiasta tiedon saatuaan ryhtymään käytettävissään olevin keinoin toimiin työssä esiintyvän, terveydelle haittaa tai vaaraa aiheuttavan häirinnän tai muun epäasiallisen kohtelun poistamiseksi. 27§:n mukaan työssä, johon liittyy ilmeinen väkivallan uhka, työ ja työolosuhteet on järjestettävä siten, että väkivallan uhka ja väkivaltatilanteet ehkäistään mahdollisuuksien mukaan ennakolta.

Käytännössä työnantajan käytettävissä olevat keinot puuttua maalittamiseen ovat usein rajalliset. Maalittaminen on usein työolosuhteiden ja työympäristön sekä työnantajan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella tapahtuvaa, vaikka maalittaminen liittyy työhön ja sen vaikutukset ulottuvat työhön. Aina työpaikoilla ei myöskään tunnisteta maalittamista tai sitä, miten se eroaa epäasiallisesta kohtelusta.

Työnantaja voi kuitenkin

- tunnistaa ilmiön ja ongelman sekä sen haitallisuuden
- tehdä toimenpiteitä, joilla maalittamisen kohteeksi joutumisen riskiä pyritään minimoimaan
- laatia toimintaohjeita, parantaa varautumista ja toimintatapoja maalittamisen kohteeksi joutumisen varalta
- tarjota työkaluja maalittamisen käsittelemiseen
- tarjota tukea työyhteisössä
- tehdä tarvittaessa rikosilmoituksen.

Työsuojelutarkastajat voivat valvoa, miten työnantajat huomioivat maalittamisen työn vaarojen selvittämisessä ja arvioinnissa sekä sitä, mitä toimenpiteitä työpaikoilla on tehty maalittamisen ennaltaehkäisemiseksi. Samoin työsuojelutarkastajat valvovat, mitä toimenpiteitä työpaikalla on toteutettu maalittamisen kohteeksi joutuneen työntekijän tukemiseksi.

Työsuojeluviranomainen katsoo, että työturvallisuuslainsäädännön mukaiset keinot puuttua maalittamiseen ovat rajalliset ja joiltain osin myös tulkinnanvaraiset huomioiden, että maalittaminen tapahtuu usein työympäristön ulkopuolella. Työsuojeluviranomainen yhtyy arviomuistiossa esitettyyn (s.57) Illmanin selvityksessä esille tuomaan arvioon siitä, että on selvää, ettei työsuojelukeinoilla ole mahdollista poistaa tai estää maalittamista. Työsuojelukeinoilla voidaan jossain määrin rajoittaa maalittamisen vaikutuksia. Työsuojeluviranomainen katsoo, että ensisijaiset keinot puuttua maalittamiseen ovat rikosoikeudelliset.

4. Maalittamisen tunnusmerkistö

Ehdotetun tunnusmerkistön mukaan maalittaminen käsittäisi yleisesti käytettävässä sähköisessä tietoverkossa tapahtuvaa järjestelmällistä häirintää, uhkaamista jne. Työsuojeluviranomaisen kokemuksen mukaan virkamiesten maalittaminen ei kuitenkaan tapahdu ainoastaan yleisesti käytettävässä sähköisessä tietoverkossa vaan maalittamisen yksi muoto voi olla esimerkiksi kanteluiden tai vastaavien keinojen laajamittainen ja toistuva käyttö häirintätarkoituksessa.

Osastopäällikkö,
ylijohtaja

Raimo Antila

Hallitussihteeri

Anni Pietarinen

Liitteet

Jakelu OM Oikeusministeriö
OM KRO Rikosoikeus, Janne Kanerva

Tiedoksi

VN/28532/2022-STM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: